Stockholms universitet

Dnr SU FV-3300-26

# Allmän studieplan för utbildning på forskarnivå i sociologisk demografi

General Syllabus for Doctoral Studies in Sociological Demography

## 1. Beslut

Denna allmänna studieplan för utbildning på forskarnivå i sociologisk demografi är fastställd av samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet 2007-05-31, senast reviderad 2026-10-01.

Den allmänna studieplanen gäller från och med 2027-01-01.

## 2. Ämnesbeskrivning

Demografi är en tvärvetenskaplig disciplin som fokuserar på studier av befolkningen, dess storlek, sammansättning och förändring. Befolkningar ändras över tid genom ett samspel mellan tre centrala demografiska processer: fruktsamhet, dödlighet och migration. I demografisk forskning utvidgas detta fokus till att även inbegripa processer relaterade till familjeförändring, hälsa och integration. Demografi är en kvantitativ vetenskap i vilken avancerade statistiska metoder används för att analysera stora datamaterial, ofta registerdata. Vid Stockholms universitet har demografiämnet dessutom ofta en sociologisk inriktning i bemärkelsen att forskningen fokuserar på samband mellan befolkningsutveckling och olika ekonomiska, sociala, kulturella och politiska faktorer.

## 3. Utbildningens mål

Utbildning på forskarnivå i sociologisk demografi kan avslutas med licentiatexamen eller doktorsexamen.

En doktorand i sociologisk demografi kan avlägga licentiatexamen som en etapp i sin utbildning på forskarnivå. Licentiatetappen är inte obligatorisk för doktorsexamen i sociologisk demografi.

### 3.1 Doktorsexamen

Doktorsexamen uppnås efter att doktoranden fullgjort en utbildning om 240 högskolepoäng inom ett ämne för utbildning på forskarnivå.

Kunskap och förståelse

För doktorsexamen ska doktoranden

visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet, och

visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För doktorsexamen ska doktoranden

visa förmåga till vetenskaplig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning och bedömning av nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer,

visa förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete,

med en avhandling visa sin förmåga att genom egen forskning väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen,

visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt,

visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och

visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Värderingsförmåga och förhållningssätt
För doktorsexamen ska doktoranden

visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar, och

visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling)

För doktorsexamen ska doktoranden ha fått en vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling) om minst 120 högskolepoäng godkänd.

## 3.2 Licentiatexamen

Licentiatexamen uppnås antingen efter att doktoranden fullgjort en utbildning om minst 120 högskolepoäng inom ett ämne för utbildning på forskarnivå, eller efter att doktoranden fullgjort en del om minst 120 högskolepoäng av en utbildning som skall avslutas med doktorsexamen, om högskolan beslutar att en sådan licentiatexamen kan ges vid högskolan.

Kunskap och förståelse

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa kunskap och förståelse inom forskningsområdet, inbegripet aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av detta samt fördjupad kunskap i vetenskaplig metodik i allmänhet och det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra ett begränsat forskningsarbete och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete,

- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt, och

- visa sådan färdighet som fordras för att självständigt delta i forsknings- och utvecklingsarbete och för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För licentiatexamen skall doktoranden

- visa förmåga att göra forskningsetiska bedömningar i sin egen forskning,

- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och

visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Vetenskaplig uppsats

För licentiatexamen skall doktoranden ha fått en vetenskaplig uppsats om minst 60 högskolepoäng godkänd.

## 4. Behörighet och förkunskapskrav

### 4.1 Grundläggande behörighet

Grundläggande behörighet till utbildning på forskarnivå har den som har

avlagt en examen på avancerad nivå,

fullgjort kursfordringar om minst 240 högskolepoäng, varav minst 60 högskolepoäng på avancerad nivå, eller

på något annat sätt inom eller utom landet förvärvat i huvudsak motsvarande kunskaper.

Fakultetsnämnden får för en enskild sökande medge undantag från kravet på grundläggande behörighet, om det finns särskilda skäl.

### 4.2 Särskild behörighet

Utöver de grundläggande behörighetskraven måste den sökande ha utfört åtminstone ett självständigt forskningsarbete inom demografi eller ett närbesläktat ämne som dokumenterats i en uppsats eller annat skrivet arbete.

För särskild behörighet krävs därutöver att den sökande har kunskaper i engelska. Språkfärdigheterna måste omfatta förmåga att läsa, tala och skriva på detta språk.

Behörighetskraven kan uppfyllas även av den som inom eller utom landet förvärvat i huvudsak motsvarande kompetens.

Eventuell motsvarandebedömning av behörigheten görs av studierektor för forskarutbildningen, och beslut fattas av prefekt.

## 5. Utlysning och antagningsförfarande

Beslut om antagning av sökande till utbildning på forskarnivå i sociologisk demografi fattas av institutionsstyrelsen vid Sociologiska institutionen. Institutionsstyrelsen får inte vidaredelegera

beslut om antagning. Institutionsstyrelsen får till utbildning på forskarnivå endast anta sökande som anställs som doktorand.

Beslut om antagning till utbildning på forskarnivå med annan finansiering än doktorandanställning fattas av fakultetsnämnden. Högskolan får till utbildning på forskarnivå anta bara sökande som anställs som doktorand. Högskolan får dock anta en sökande som har någon annan form av studiefinansiering, om högskolan bedömer att finansieringen kan säkras under hela utbildningen och att den sökande kan ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den kan slutföras inom fyra år när det gäller licentiatexamen eller konstnärlig licentiatexamen och åtta år när det gäller doktorsexamen eller konstnärlig doktorsexamen.

För ytterligare information om hur undantagen enligt 7 kap. 37 § högskoleförordningen tillämpas hänvisas till Samhällsvetenskapliga fakultetens riktlinjer för utbildning på forskarnivå.

Doktorandtjänster utlyses en eller två gånger per år (1 februari respektive 1 september). Tjänsterna annonseras i högskolans rekryteringsverktyg, på institutionens hemsida samt via internationella mailinglistor och nyhetsbrev. Av utlysningen framgår tydligt vem som ska kontaktas för eventuella frågor om tjänsten. Utlysningstiden är alltid en månad, dvs. sista ansökningsdag är 1/3 respektive 1/10. Vid ansökan ska den sökande bifoga i) en forskningsplan som inkluderar ämnesområde och syfte med avhandlingen, ii) meritförteckning samt iii) tidigare skrifter och övriga handlingar som den sökande önskar åberopa.

### 5.1 Bedömningsgrunder och urvalskriterier

En antagningsgrupp som tillsätts av prefekt i samråd med studierektor bereder ansökningarna och gör urval. Urval bland sökande som uppfyller kraven för grundläggande behörighet görs med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig utbildningen. De bedömningsgrunder som tillämpas vid urvalet är följande:

- kvalitet i den sökandes tidigare skrifter och övriga meriter
- den planerade forskningens originalitet, genomförbarhet och potentiella bidrag till fältet sociologisk demografi
- dokumenterad kompetens i demografisk forskning eller ett närbesläktat ämne
- självständighet i analys och upplägg i tidigare arbeten
- tidigare visad förmåga att hålla givna tidsramar
- metodologisk och vetenskaplig mognad
- kommunikations- och samarbetsförmåga

Antagningsprocessen utgörs av flera steg för att ge största möjliga legitimitet och rättssäkerhet. För mer utförlig information hänvisas till institutionens hemsida.

Stockholms universitet

## 6. Utbildningens innehåll och uppläggning

Utbildning på forskarnivå i sociologisk demografi består dels av kurser om 75 högskolepoäng, dels av en avhandling om 165 högskolepoäng. 30 högskolepoäng motsvarar en termins heltidsstudier.

Utbildningen planläggs så att studierna kräver fyra läsår för doktorander som på heltid ägnar sig åt egen utbildning på forskarnivå. Därvid förutsätts att doktoranden dels ägnar sig helt åt studierna, dels utnyttjar undervisningen och handledningen effektivt. Om en doktorand begär det, får anställningen avse arbete på deltid, dock lägst 50 procent av heltid, d.v.s. åtta år.

Studietiden för att uppnå doktorsexamen är fyra års heltidsstudier och omfattningen är 240 högskolepoäng. Utbildningen består av en kursdel om 75 högskolepoäng och en avhandlingsdel omfattande 165 högskolepoäng. Möjlighet finns att avlägga licentiatexamen efter 120 högskolepoäng, varav 45 högskolepoäng ska utgöras av kurser och 75 högskolepoäng av ett vetenskapligt arbete. En licentiatexamen kan utökas till doktorsexamen genom att ytterligare kurspoäng tas och genom att licentiatuppsatsen utökas till en doktorsavhandling.

Samtliga doktorander som antas till utbildning på forskarnivå i sociologisk demografi ska följa föreliggande allmänna studieplan. Eventuella samarbeten i form av cotutelle, enskild doktorands deltagande i forskarskola eller externfinansierade projekt kan endast påverka de individuella skillnaderna i utbildningen som dokumenteras i den individuella studieplanen.

Baserat på tillgång, har doktoranden möjlighet att genom institutionstjänstgöring i form av undervisning, administrativt arbete, eller som forskningsassistent, förlänga sin forskarutbildning. Institutionstjänstgöringen ska syfta till att stärka doktoranden.

Detaljer i studiernas uppläggning bestäms under punkt 6.3 samt i den individuella studieplanen.

### 6.1 Individuell studieplan

Individuella studieplaner ska upprättas för samtliga aktiva doktorander i sociologisk demografi. Den individuella studieplanen upprättas av handledare i samråd med doktorand och innehåller institutionens och doktorandens åtaganden, en finansieringsplan och en tidsplan för doktorandens utbildning. Planen fastställs av prefekt efter samråd med doktoranden och dennes handledare.

Den individuella studieplanen följs upp minst en gång per år efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare och ändras av institutionen i den utsträckning som behövs. Vidare ska handledare en gång per termin göra en bedömning av om studieplanen följs och delge doktoranden denna bedömning. Vid större avvikelse från den individuella studieplanen ska prefekten informeras. Både handledare och doktorand har rätt att föreslå ändringar i studieplanen, men beslut om ändringar i studieplanen fattas av prefekt. I de fall doktoranden

inte instämmer med ändringarna i studieplanen ska detta noteras i studieplanen med en förklaring och doktoranden ska meddelas efter det att den har signerats.

För ytterligare detaljer beträffande upprättande, hantering och uppföljning av de individuella studieplanerna hänvisas till 6 kap 29 och 30 §§ högskoleförordningen, Föreskrifter för utbildning på forskarnivå vid Stockholms universitet samt Humanvetenskapliga områdets anvisningar och samhällsvetenskapliga fakultetens riktlinjer.

## 6.2 Handledning och andra resurser

För varje doktorand ska det utses minst två handledare. En av dem ska utses till huvudhandledare. Minst en handledare ska ha genomgått forskarhandledarutbildning eller av fakultetsnämnden bedömts ha motsvarande kompetens. Samtliga handledare ska inneha doktorsexamen eller motsvarande, och minst en handledare ska ha docentkompetens. Den som utses till huvudhandledare ska vara anställd vid institutionen eller, om institutionen beslutar om det, vid annan institution eller institut inom fakulteten. Minst en handledare ska dock vara anställd vid institutionen. En doktorand som begär det ska få byta handledare. Begäran om byte av handledare ska ställas till studierektor och handledare utses av prefekt.

Vid sidan om handledning ska institutionen tillhandahålla en arbetsplats och de arbetsvillkor som erfordras för utbildningen.

Doktoranden har även rätt till studie- och yrkesorientering under utbildningstiden. Huvudansvaret för det senare ligger på handledarna.

Doktoranden har rätt till handledning under utbildningen så länge inte rektor med stöd av 6 kap. 30 § högskoleförordningen beslutar något annat. Om en doktorand i väsentlig utsträckning åsidosätter sina åtaganden enligt den individuella studieplanen, ska rektor besluta att doktoranden inte längre ska ha rätt till handledning och andra resurser för utbildningen. Innan ett sådant beslut fattas ska doktoranden och hans eller hennes handledare ges möjlighet att yttra sig. Prövningen ska göras på grundval av deras redogörelser och annan utredning som är tillgänglig. Vid bedömningen ska det vägas in om högskolan har fullgjort sina egna åtaganden enligt den individuella studieplanen. Beslutet ska vara skriftligt och motiverat. Resurserna får inte dras in för den tid då doktoranden är anställd som doktorand eller får utbildningsbidrag för doktorander. (6 kap. 30 § högskoleförordningen)

Om resurserna för utbildningen har dragits in enligt 6 kap. 30 § högskoleförordningen kan doktoranden efter ansökan hos rektor få tillbaka sin rätt till handledning och andra resurser. Doktoranden måste då genom att visa upp ett tillkommande studieresultat av beaktansvärd kvalitet och omfattning eller på något annat sätt göra sannolikt att han eller hon kan fullgöra sina återstående åtaganden enligt den individuella studieplanen. (6 kap. 31§ högskoleförordningen)

Beslut om indragning av resurser liksom beslut att avslå begäran om att återfå resurser enligt 6 kap 30 och 31 §§ kan överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

För ytterligare information angående handledning och andra resurser hänvisas till föreskrifter för utbildning på forskarnivå vid Stockholms universitet samt anvisningar för individuell studieplan vid det Humanvetenskapliga området.

### 6.3 Kurser och examination

Kursdelen för licentiatexamen och doktorsexamen är 60hp respektive 75hp. Utbildningens kursdel ska vara färdig innan disputation sker. Institutionen fäster stor vikt vid att den nedan beskrivna kursdelen blir allsidigt sammansatt. Doktorandens valbara kurser respektive litteraturkurser ska ske i samråd med handledare. För examen på forskarnivå krävs att nedanstående kurser eller motsvarande tas på antingen avancerad nivå eller på forskarnivå:

1. Grundbegrepp inom sociologisk teori eller Teoretiska angreppssätt inom sociologi eller Klassisk sociologisk teori eller Modern sociologisk teori; 7,5 hp

2. Kvantitativ samhällsvetenskaplig metod 2; 7,5 hp

3. Befolkningsutveckling och social förändring; 7,5 hp

4. Demografisk dataanalys eller Grundläggande demografisk metod; 7,5 hp

5. Befolkningsförändringar: fruktsamhet, dödlighet och migration eller Befolkningsprocesser; 7,5 hp

6. Livsförloppsanalys: Regression för longitudinell händelsedata; 7,5 hp

Ovanstående kurser ska tas under forskarstudiernas inledande fem terminer. Om en eller flera av dem eller motsvarande kurser tagits före antagningen till forskarutbildningen kan de i vissa fall tillgodoräknas (se nedan under 6.3.1) eller ersättas med andra kurser av motsvarande omfattning. Resterande kurspoäng ska fördelas mellan specialkurser och individuell(a) litteraturkurs(er). För såväl licentiatexamen som doktorsexamen kan högst 7,5/15 högskolepoäng utgöras av litteraturkurser. Litteraturkursers innehåll fastställs av handledare. Litteraturkursen ska innehålla en allmän del, och om den studerande så önskar en del med litteratur i anslutning till avhandlingsarbetet.

Kurs i universitetspedagogik motsvarande högst 7,5 högskolepoäng kan ingå i forskarutbildningen, men då ska litteraturkursens omfattning minskas med motsvarande antal högskolepoäng.

I samband med varje kurs anordnas individuella prov. Examinationsformerna framgår av kursplanerna, och kan vara såväl skriftliga som muntliga. Betyg på kurser som ingår i

utbildningen sätts av examinator. Betyg på kurser är antingen ”underkänd” eller ”godkänd”. Utbildningens kursdel ska vara färdig innan disputation sker.

Handledare är inte behöriga att examinera doktoranden. Detta inkluderar alla kurser, även läskurser.

### 6.3.1 Tillgodoräknande av tidigare utbildning

På forskarnivå i sociologisk demografi får tillgodoräknas max 30 högskolepoäng från kurser på avancerad nivå tagna före antagning till forskarutbildning. Tillgodoräknande av tidigare utbildning ska göras i början av utbildningen. Vid tillgodoräkning av kurser från studier före antagningen kortas automatiskt den finansierade tiden i forskarutbildningen enligt principen en vecka per 1,5 tillgodoräknade högskolepoäng. Beslut om tillgodoräknande fattas av studierektor för forskarutbildningen.

Det är även möjligt att inkludera kurser, tagna under utbildningstiden, anordnade av annan institution eller lärosäte. För att kurs vid annat lärosäte ska ingå i forskarutbildningen krävs en skriftlig ansökan från handledaren och doktoranden som innehåller bland annat kursens namn på svenska och/ eller engelska och antal högskolepoäng och nivå, dvs. avancerad nivå eller forskarnivå. Anhållan ställs till studierektorn för forskarutbildningen, som fattar beslutet.

### 6.3.2 Övriga obligatoriska moment

Forskarutbildningen i sociologisk demografi innehåller tre obligatoriska seminarier: i) uppstartsseminarium, ii) halvtidsseminarium och iii) slutseminarium. Seminarierna ger doktoranden erfarenhet av att presentera sin forskning men utgör framför allt viktiga kontrollstationer för att kvalitetssäkra doktorandens avhandlingsarbete, bedöma möjligheten att nå examensmålen och om så krävs vidta åtgärder för att styra upp arbetet. Det är handledarens ansvar att i samråd med doktorand och studierektor för doktorandutbildningen planera och boka in seminarierna. Doktoranderna uppmanas dessutom att delta i minst hälften av de doktorandseminarier som ges på institutionen under deras doktorandtid. Nedan följer en kort beskrivning av de tre seminarietyperna.

Uppstartsseminarium ska ske inom ett år efter påbörjade doktorandstudier, och syftar till att doktoranden presenterar sin avhandlingsplan.

Halvtidsseminarium ska äga rum senast under forskarutbildningens femte termin. Syftet är att presentera den första artikeln eller kapitlet i avhandlingen, samt redogöra för hur denna passar in i den övergripande avhandlingsplanen.

Slutseminarium ska i normalfallet äga rum senast 6 månader före planerad disputation. Syftet är att presentera huvuddelen av avhandlingen samt kappa/inledningskapitel. Utkasten ska vara på en nivå som motsvarar minst 80% av det slutgiltiga avhandlingsmanuset.

Stockholms universitet

## 6.4 Doktorsavhandling och disputation

För doktorsexamen behövs en godkänd avhandling som utgörs av ett självständigt arbete inom den sociologiska demografins område som motsvarar 165 högskolepoäng. Arbetet planeras i samråd med handledare.

En doktorsavhandling i sociologisk demografi kan utgöras av antingen en monografi eller av ett antal sammanställda artiklar (sammanläggningsavhandling). Krav på kvalitet och omfattning av forskningsinsatsen skiljer sig inte mellan de två formerna. En sammanläggningsavhandling ska innehålla en inledande kappa samt ett antal artiklar som var och en ska ha en kvalitet och ett omfång som motsvarar en artikel som skulle kunna godkännas vid en referee-bedömning för en internationell vetenskaplig tidskrift. I de fall andra än doktoranden bidragit till en eller flera artiklar ska doktorandens insats tydligt framgå. Beroende på antal samförfattade artiklar består en sammanläggningsavhandling vanligtvis av tre till fem artiklar.

Om det inte uppenbart framgår i någon eller några av avhandlingens övriga delar ska kappan i en sammanläggningsavhandling eller introduktionskapitlet i en monografi:

- Systematiskt placera avhandlingen i ett bredare sociologiskt/demografiskt sammanhang, samt det forskningsfält avhandlingen bidrar till.
- Identifiera avhandlingens bidrag till kunskapsutvecklingen i forskningsfältet, samt vilka behov av ytterligare kunskap som finns inom detta.
- Relatera avhandlingens metod(er) till vetenskaplig metodik i allmänhet och vanligt förekommande metoder i forskningsfältet.
- Göra för avhandlingen relevanta forskningsetiska bedömningar.

Doktorsavhandlingen kan skrivas på engelska eller svenska, och avhandlingar skrivna på svenska ska ha en sammanfattning på engelska och vice versa.

Avhandlingen ska försvaras muntligt vid en offentlig disputation som kan hållas på svenska eller engelska. Opponent och betygsnämndens ledamöter kan delta digitalt. Doktorsavhandling bedöms med något av betygen underkänd eller godkänd som beslutas av en betygsnämnd, som utses särskilt för varje avhandling. Vid betygsättning tas hänsyn till såväl avhandlingens innehåll som det offentliga försvaret av avhandlingen.

Opponent och betygsnämnd vid offentlig disputation utses av fakultetsnämnden på förslag av handledare i samråd med prefekt. Sammansättningen av betygsnämnden och övrigt kring disputationen följer fastställda riktlinjer rörande disputationer vid Samhällsvetenskaplig fakulteten.

Stockholms universitet

### 6.5 Licentiatuppsats och licentiatseminarium

För Licentiatexamen behövs godkänd licentiatuppsats som motsvarar 60 högskolepoäng, vilken kan utgöras av en eller flera artiklar med samma kvalitetskrav som ovan.

Licentiatuppsatsen ska, vid ett seminarium som äger rum på terminstid, granskas av en opponent med lägst doktorskompetens och som har goda kunskaper om för uppsatsen väsentliga ämnesområden och metoder. Uppsatsen ska ha funnits tillgänglig på institutionen och universitetsbiblioteket minst tre veckor innan seminariet äger rum.

För examinator eller betygsnämndens sammansättning gäller fastställda riktlinjer för licentiatseminarium vid Stockholms universitet.

Opponent och examinator eller eventuell betygsnämnd utses av institutionsstyrelsen/prefekten på förslag av närmast berörd ämnesföreträdare. Licentiatavhandling bedöms med något av betygen underkänd eller godkänd.

## 7. Övergångsregler

Doktorander som har antagits innan den allmänna studieplanen börjat gälla, kan efter samråd med huvudhandledare och studierektor, begära att få gå över till denna studieplan. Begäran ska ställas till studierektor för forskarutbildningen. Den individuella studieplanen ska då uppdateras.

## 8. Övrigt

I övrigt hänvisas till gällande lagstiftning, riktlinjer vid Stockholms universitet och vid Samhällsvetenskapliga fakulteten samt lokala tillämpningsföreskrifter.